

DAN SPOMINA - DAN POZABE ITALIJANSKIH ZLOČINOV

Strinjam se s tem, da mora FzG imeti nevtralen odnos do vseh strank, levih in desnih, da mora biti nekako nestrankarski, nad-strankarski, karkoli že. Ukvarjati se mora s temami, ki so bodisi splošnega lokalnega pomena za Goriško regijo ali pa tudi s specifičnimi temami, ki so pomembne tudi za vso Slovenijo. Ena od takih tem je po mojem mnenju tudi vsakoletni italijanski 'dan spomina na fojbe in eksodus', ki je postal pravzaprav dan italijanske pozabe na obdobje fašizma in dan prostega potvarjanja zgodovinskih dejstev, kot komurkoli pade na pamet. Slišali smo že tudi 'podatek', da naj bi v fojbah končalo nekaj stotisoč ljudi... Italija vsako leto ob 'dnevu spomina' načrtno in zavestno z lažmi sramoti slovenski narod, naša uradna politika pa molči, kot da se to nje ne tiče. Italija v svojih očeh tako postaja vse bolj brezmadežna žrtev nacizma in 'slavokomunizma'.

Problem z naše strani je v tem, da naša uradna politika še vedno stoji na stališčih 'komunističnega protifašizma', ne pa tudi demokratičnega antitotalitarizma, ki je istočasno protifašističen in protikomunističen. Dejansko se naša uradna politika obnaša tako, kot da se tiho solidarizira s komunističnim antifašizmom, ki je zagrešil sramotna dejanja ob koncu vojne. Zato Italijanom nimamo (nimajo) kaj dogovoriti.

Če bi naša uradna politika nastopala s stališč demokratičnega protitotalitarizma, kar pomeni, da bi imela enako razdaljo do fašizma kot komunizma, bi Italiji lahko sporočili, da je napad sil osi leta 1941 na tedanjo Jugoslavijo, v katerem je sodelovala tudi Italija, povzročil pri nas komunistično revolucijo in državljansko vojno, ki je terjala ogromno žrtev, v sklop teh žrtev pa sodijo tudi fojbe. Za vse to pa je kot ena od napadalk na Jugoslavijo odgovorna tudi Italija. V nasprotju z italijanskimi razlagami v zvezi s fojbami ne gre za slovanski nacionalizem, temveč za komunistični revolucionarni eksces po zgledu stalinistične prakse v Sovjetski zvezi, ki se ne bi zgodil, če ne bi med okupacijo Slovenije oziroma Jugoslavije nastale razmere za izbruh komunistične revolucije. Italija kot ena od napadalk na tedanjo Jugoslavijo pa je neposredno odgovorna za izbruh komunistične revolucije in posledične državljanske vojne. Množični poboji se v tistem času namreč niso dogajali le v Trstu in Gorici, temveč po vsej tedanji Jugoslaviji. (Ob tem velja poudariti, da so množične poboje svojih rojakov zagrešili tudi italijanski prokomunistični partizani, o čemer pa v Italiji nihče ne govori več.) Poleg tega med žrtvami pobojev iz Trsta in Gorice niso bili le Italijani, temveč je bilo med njimi tudi veliko Slovencev, ki so bili sicer italijanski državljani, po narodnosti pa so bili Slovenci, saj so mnogi od njih bili rojeni izven Trsta in Gorice v etnično povsem slovenskih krajih. (Uradni seznam deportirancev, ki se niso vrnil in se zanje domneva, da so končali v fojbah, je pred leti priobčil Il Piccolo.) To pomeni, da o fojbah kot o nacionalističnem ekscesu absolutno ne moremo govoriti. Naravnost neverjetno strpen odnos Slovencev/Primorcev do Italijanov se je pokazal ob kapitulaciji fašistične Italije, ko so ljudje kljub dveh desetletjem fašističnega raznarodovalnega terorja in kljub vojnim grozotam italijanskim vojakom dajali civilne uniforme, da so se lahko vrnil domov, ker bi jih sicer zajela nemška vojska.

Zastavlja se vprašanje, kako sodi vsakoletno praznovanje 'dneva spomina' v kontekst sprave evropskih narodov. Na lažeh in potvarjanju zgodovinskih dejstev sprava seveda ni možna. Vse bolj se zdi, da ideatorjem praznika za kako spravo sploh ne gre, temveč gre za vse kaj drugega, namreč za nadaljevanje podpihovanja velikoitalijanskega (neo)iredentizma. Sam koncept praznika, ki rehabilitira fašizem na račun sicer umestne obsodbe komunizma, je popolnoma zgrešen in nasprotuje demokratičnim temeljem, na katerih sloni sodobna EU. Sodobna EU namreč ni le protikomunistična, temveč je tudi protifašistična, je protitotalitarna.

Dejstvo, da se je Italija rešila fašizma prej, kot smo se mi rešili komunizma, nikakor ne pomeni, da je bilo tudi obdobje fašizma demokratično in da zdaj lahko demokratična Italija za nazaj presoja in obsoja dogajanje ob koncu vojne, ki je tudi posledica delovanja fašistične, totalitarne Italije, na način, kot da je bila Italija izključno brezmadežna žrtev komunističnega totalitarizma, brez da bi kakorkoli sama prispevala k dogodkom ob koncu vojne. Žal pa v Itaiji zdaj velja ta podoba dogajanja ob koncu vojne.

Tudi kar zadeva t.i. eksodus Italijanov iz Jugoslavije, stvari niso tako črno-bele. Italijani so odšli prostovoljno in so odhajali približno poldrugo desetletje. Tega torej nikakor ni moč primerjati z izgonom Sudetskih Nemcev iz tedanje Čehoslovaške, ko so jih tako rekoč čez noč po sili zakona deportirali v Nemčijo, pri čemer jih je veliko pomrlo že na poti v Nemčijo zaradi nemogočih razmer, saj so morali na pot peš. Poleg tega je uradna Italija propagirala preselitev Italijanov v Italijo. Mnogi so se za selitev odločili ne iz nacionalnih, temveč iz političnih in ekonomskih razlogov. Jugoslavija je bila komunistična diktatura, Italija pa demokratična država, italijanska ekonomija pa je bila precej bolj razvita kot jugoslovanska, življenjski standard pa je bil temu ustrezno v Italiji primerno višji. Za odhod v Italijo so se odločili tudi mnogi Slovenci in Hrvati, ki so se preprosto deklarirali za Italijane. T.i. ezuli, italijanski begunci iz Jugoslavije, so bili ob prihodu v Italijo deležni številnih ugodnosti, zlasti stanovanj in služb. Predvsem zato so Italijani odhajali iz tedanje Jugoslavije.

V preteklosti je veljalo, da je nestrpnost do Slovencev prisotna v Trstu in Gorici, par deset kilometrov od meje pa nihče več ni vedel za Slovenijo in Slovence. Odkar v Italiji praznujejo 'dan spomina', pa se zadeve močno spreminjajo. Vsa Italija postaja prepričana, da smo Slovenci genciden narod, ki je množično pobijal Italijane zaradi slovanskega nacionalizma. Ob tem pozabljajo, da so množična grobišča tudi v Italiji, v katerih ležijo fašisti, ki so jih pobili italijanski komunistični partizani po podobnem revolucionarnem vzorcu, kot so to počeli jugoslovanski komunistični partizani.

Mislím, da bi bil že čas, da se sproži politična razprava o političnih implikacijah italijanskega praznika dneva spomina in da kot demokratičen narod italijanski politiki ustrezno repliciramo. Ob vsem spoštovanju do italijanskih žrtev komunizma, vendar ob spoštovanju tudi naših žrtev fašizma in ob spoštovanju zgodovinske resnice - ter ob spoštovanju demokratičnih vrednot, ki bi morale biti vodilo tako naši kot italijanski politiki. Ta razprava bo namreč dala primeren rezultat, samo če bo potekala s stališč demokratičnega protitotalitarizma, ki bo enako obsodil fašizem in njegova dejanja kot komunizem in njegova dejanja. Sprava je dejansko možna samo med demokrati. Zato moramo italijansko politiko potvarjanja zgodovinskih dejstev in sramotenja Slovencev razkrinkati kot to, kar je: neofašizem, ki ponovno obuja duhove preteklosti, duhove šovinizma in mednacionalne nestrpnosti.

Janez Vuk